

committat, non fit reus pœnæ, ut infra dicemus; id autem non videtur esse, nisi quia ignorantia excusat culpam; ergo signum est talem pœnam supponere obligationem sub culpa. Respondeo tamen etiam hoc signum non esse sufficiens; nam si ignorantia excusat pœnam (ut supponitur, et infra examinabitur), non est solum quia excusat culpam, sed etiam quia reddit actum involuntarium, qui nec est culpa, nec justa causa pœnæ; maxime ubi pœna non ponitur nisi ad inducendam et quasi cogendam voluntatem ad aliquid, quæ coactio non habet locum ubi voluntaria ratio ignorantia inventur.

8. *Lex continens præceptum obligat in conscientia.* — Unica ergo ratio assertionis est, quia lex continens præceptum obligat in conscientia, ut supra ostensum est; sed talis lex continet præceptum; ergo obligat in conscientia. Consequentia patet, quia major propositio universalis est, et quia adjectio pœnæ non obstat obligationi in conscientia, ut satis ostensum est. Eademque ratione probari potest minor, quia lex illa continet præceptum ex vi verborum, considerata qualitate materiae, et aliis necessariis in superioribus declaratis: ita ut si non adderetur pœna, illa forma præcipiendi, tali modo prolata et in tali materia, esset sufficiens ad inducendum præceptum, et indicandam talem intentionem præcipientis, hæc enim imprimis necessaria est; sed adjectio pœnæ non evacuat hanc vim legis et verborum ejus, nec etiam est signum intentionis non obligandi aut præcipiendi in legislatore, quia non solent adjicere comminationem pœnæ ut suum præceptum destruant, sed ut muniant et quodam modo augeant obligationem, saltem extensive, ut solvendo argumenta Navarri facile constabit.

9. Et hinc confirmari potest assertio exemplo præcepti recitandi horas canonicas; nam habet adjunctam pœnam restitutionis in beneficiariis, et nihilominus obligat in conscientia. Respondent autem aliqui obligationem recitandi in conscientia, esse priorem illa lege pœnali, ex priori præcepto morali, seu consuetudine, quæ non fuit ablata per posteriorem legem pœnalem, juxta doctrinam supra datam. Sed contra hoc instatur ratione supra facta, quia si diversis legibus inducitur hæc duplex obligatio circa idem, cur non etiam eadem? Quia, sicut lex posterior addens pœnam priori obliganti in conscientia, non revocat illam, nec ostendit talem esse intentionem imponentis pœnam; ita adjectio comminationis pœnæ

addita præcepto, non revocat vim ejus, nec indicat talem esse intentionem præcipientis; imo potius solet indicare severitatem præcepti, et majorem voluntatem obligandi. Accedit in dicto exemplo, quod lex recitandi officium Virginis impositum clericis pensionariis sub eadem pœna obligat in conscientia, et tamen non est antiquior illa obligatio, sed per idem præceptum inducta.

10. *Lex taxans pretia obligat in conscientia.* — Denique, leges justæ taxantes pretia rerum, licet ferantur sub comminatione, obligant in conscientia, ut est in Hispania lex taxans pretium tritici; ergo idem erit in quacumque alia lege pœnali. Respondent aliqui non esse eandem rationem, quia, per legem taxantem pretium, fit ut merces non plus valeant, et ideo si carius vendantur, fit contra justitiam, et inde oritur ratio culpæ. Sed contra, quia lex taxans pretium rei, ideo facit ut non plus valeat, quia definit medium justitiæ; sed eodem modo per alias leges constituitur medium virtutis, vel in justitia, vel in religione, vel in aliis, quia hæc est efficacia legis humanæ, ut in superioribus ostensum est, unde consequenter contrarium actum constituit in specie vitii oppositi; ergo obligat etiam in conscientia ad servandum tale medium, vel vitandum tale vitium. Nec videtur posse assignari sufficiens ratio ob quam lex lata in materia justitiæ, censeatur præscribere medium virtutis etiamsi pœnam adjungat, et non idem censendum sit de legibus præcipientibus sub pœna in aliis materiis.

11. *Benigniore interpretationem habere locum ubi res est moraliter dubia.* — Neque in contrarium urgent rationes Navarri. Ad primam enim respondeo, benigniorem interpretationem habere locum ubi res est moraliter dubia, et talem esse debere, ut verba legis non corrumpat. At hic sensus legis non est dubius, quandoquidem supponuntur verba ex se sufficienter significantia præceptum, et sine fundamento recurritur ad intentionem corrumpendo seu enervando verba legis. Ad secundam, dicitur primo, axioma illud, et c. *Nonne*, ibi allegatum, habere locum, quando vel duo, de quibus est sermo, sunt repugnantia, vel quando sunt ad eligendum proposita: tunc enim assumptio unius præsumitur esse exclusio alterius: si autem non sint hujusmodi, non est illa sufficiens conjectura, nisi aliæ adjungantur. At hic obligatio ad culpam et pœnam non repugnant inter se; imo ex se habent quamdam connexionem, et ideo sola adjectio pœnæ

nulla est conjectura excusationis culpæ. Deinde dicitur, in lege, de qua tractamus, sufficienter contineri obligationem ad culpam in verbis præceptivis, et ideo dici non posse eam legem comminari pœnam, prætermissa comminatione culpæ, quia non solet aliter culpæ reatus proponi, nisi præcipiendo.

12. Unde ad tertiam rationem negatur consequentia. Quæ si alicujus esset momenti, probaret etiam leges humanas morales non adjicientes pœnam non obligare in conscientia, quia hoc non expriment in actu signato, et leges principum infidelium non ligare conscientias, etiamsi pœnales non sint, quia tales principes nihil de pœnis alterius vitæ cogitant: utrumque autem absurdum est, ut constat ex l. 3. Igitur, sicut in legibus moralibus sufficit naturalis vis præcepti ad inducendam obligationem conscientia, etiamsi princeps illam non exprimat, imo nec de illa cogitet in actu signato, sed tantum de præcepto imponendo, ita etiam sufficit in legibus pœnalibus. Et patet, quia præceptum morale regis infidelis obligat sub reatu pœnæ vitæ futuræ, etiamsi legislator illam non cognoscat, quia sufficit vis connaturalis præcepti; ergo etiam sufficit in lege pœnali, quæ simul moralis est: nulla enim ratio differentia in his casibus reddi potest. Ad quartum negamus talem consuetudinem, quam doctores communiter non agnoverunt, nec ex communi usu, et sensu fidelium colligitur. De quinta ratione in sequenti capite dicendum est.

CAPUT IV.

AN DENTUR VEL DARI POSSINT LEGES PŒNALES NON OBLIGANTES IN CONSCIENTIA, SED TANTUM SUB PŒNA, SINE INTERVENTU CULPÆ.

1. Partem negantem tenet Sylvester supra, et sequitur Armilla, licet non videatur consequenter loqui, ut explicabo. Citatur pro hac sententia Soto supra; sed, si attente legatur, non negat potestatem, nec in re dissentit a communi sententia, licet in usu verborum discrepare, et sine causa contendere videatur. Citat etiam Sylvester pro hac sententia D. Thomam, et auctores qui indistincte dicunt legem vel præceptum superioris obligare in conscientia. Eidem sententiæ adhærere videtur Bellarm. l. 3 de Laicis, cap. 11, probat. 6. Fundamenta hujus sententiæ tacta sunt in præcedenti quæstione, et fere soluta. Summa est, primo, quia de ratione legis est

obligatio in conscientia; ergo repugnat esse veram legem pœnalem, quin obliget in conscientia. Secundo, quia alias esset injusta, inferens pœnam sine culpa. Tertio, quia alias nulla esset ratio inferendi majorem vel minorem pœnam per tales leges, quia pœna inferitur major vel minor, juxta proportionem ad culpam; sed ubi nulla est culpa, non potest esse major vel minor culpa; ergo nec major vel minor pœna. Quarto, quia nulla potest reddi, cur quædam leges pœnales potius obligent in conscientia quam aliæ, nec declarari facile potest, quo signo aut modo discernendæ sint hujusmodi leges.

2. *Affirmativa pars vera.* — Nihilominus dicendum est primo, dari posse leges cogentes, seu obligantes sub comminatione pœnæ, licet non obligent in conscientia ad actum propter cujus transgressionem obligant ad pœnam. Hanc assertionem ut claram supponit Navarr. supra, eamque tenet Victor., relect. de Potest. civil., n. 20; eam etiam late ostendit Castro, et sequuntur alii antiqui citati, qui distinguunt duplicem legem pœnalem, puram, et mixtam seu compositam, quibus membris additur tertium de lege humana non pœnali, sed pure morali, qualis est illa quæ obligat in conscientia, et pœnam non adjicit. Nec refert quod Navar. ait, etiam ex hac lege non servata incurri reatum pœnæ: nam hoc est semper verum in foro Dei, non vero in foro humano, unde ille reatus non oritur proprie ex lege humana, sed ex natura rei, vel ex divina lege, et ideo illa lex humana merito dicitur moralis pure, id est, non pœnalis, quia ipsa nec taxat pœnam, nec directe imponit illam. Mixta vero dicitur, quæ simul moralis est et pœnalis, et duo præcepta virtute includit, unum, faciendi vel vitandi talem actum; aliud, sustinendi talem pœnam si id non fiat; et de hac intelliguntur omnia dicta in capite præcedenti. Lex autem pure pœnalis dicitur, quæ solum habet unum præceptum quasi hypotheticum sustinendi talem pœnam, vel incommodum, si hoc vel illud fiat, etiamsi de actu substrato tali conditioni præceptum non imponatur. Et quamvis Navar. supra novam dicat esse distinctionem illam, et Sylv. et Armilla illam contemnunt, ut puerilem, verbalem et inutilem, nihilominus nec nova, nec puerilis est, quia illa utuntur graves doctores, non tantum moderni, sed etiam antiqui, ut Henr., Angel., Castro, et alii alii ex allegatis capite præcedenti pro nostra sententia. Nec etiam potest dici inutilis, aut verbalis; nam rem quam

tractamus recte declarat, et potest optima ratione fundari, qua simul etiam probabitur assertio posita.

3. Ratio autem est, quia legislator potest simul sua lege obligare in conscientia, imponendo poenam transgressoribus, ut in superioribus ostensum est, et potest etiam obligare in conscientia sine adiectione poenae; ergo etiam potest obligare solum ad debitum poenae, et ita resultat distinctio trimembris respectu legis humanae in communi, et bimembris respectu legis poenalis. Solum superest probanda prima consequentia; negari enim posset, quia culpa est prior quam poena, et ita potest ab illa separari, et cum illa conjungi: poena vero, cum sit posterior quam culpa, licet possit cum illa conjungi, non tamen videtur posse ab illa separari, quia fundatur in illa. Sed nihilominus probatur consequentia, quia ille modus praecipendi non est contra rationem legis, nec contra rationem justitiae: ergo potest legislator pro suo prudenti arbitrio illum tantum intendere, et non alium; ergo, si ita faciat, constituet legem pure poenalem, quae in conscientia non obliget ad actum praecipitum, sed tantum sub poena. Prior consequentia patet, quia, cum utraque obligatio cadat sub potestate legislatoris, potest prout voluerit illa uti, quantum ratio legis justae permittit. Posterior item consequentia clara est, quia obligatio legis pendet ex intentione legislatoris, et non potest illam excedere, ex vulgari regula, quod actus agentium non excedunt intentionem eorum.

4. *Regulae religiosorum saepe obligant ad poenam ubi non ad culpam.* — Prior vero pars antecedentis probatur exemplo regularum religionum, quae hoc modo obligant. Respondent aliqui illas non esse leges, sed vel consilia, vel conventiones quasdam, et quasi pacta. Sed hoc gratis dicitur: nam communiter verae constitutiones et statuta censentur, et ita a Pontificibus vocantur, cum dant potestatem ad illa condenda. Item quia sunt actus jurisdictionis, et potestatis superioris imponentis necessitatem aliquam sic operandi; ergo excedunt rationem consilii et non sunt tantum conventiones. Nam licet illam supponant, quatenus in principio fuit necessaria professio talis status, postea obligatio nascitur ex jurisdictione. Unde quidam existimant ad rationem legis satis esse, quod inducat necessitatem sive ad culpam, sive ad poenam. Castro vero supra dixit, hujusmodi legem imponere obligationem in conscientia iudici, ut transgressorem puniat, et ita fatetur habere magis proprieta-

tem legis respectu iudicis quam respectu rei. Sed instari potest, tum quia praecipitum religionis non magis videntur obligare in conscientia Praelatum quam subditum; tum etiam quia hic agimus de lege respectu subditi. Et ita (ut ipse etiam fatetur) si lex poenalis imponat poenam ipso facto solvendam, obligat subditum in conscientia post transgressionem legis, ad solvendam poenam. Et ideo in universum magis placet hanc legem semper resolveri, ut sic dicam, in aliquam obligationem conscientiae, ut lib. 3, c. 18, declaravi, quia, licet non obliget ad id quod immediate praecipit, tamen si quoad illud non servetur, obligat in conscientia, vel ad solvendam poenam si sit latae sententiae, vel ad sustinendam illam, cum imposita fuerit, ut sensit D. Thom. 2. 2, q. 186, art. 9, ad 1: ergo sufficienter salvatur in tali statuto vera ratio legis.

5. *Interdictum et irregularitas saepe incuruntur sine culpa.* — Altera vero pars, scilicet, hunc modum legis non repugnare cum aequitate, seu justitia, probari solet ex regula juris 23, in 6, quod poena interdum incurritur sine culpa, quamvis non sine causa, ut etiam dixit D. Thomas 2. 2, quaest. 108, art. 4, ad 2, afferens exempla irregularitatis quae saepe incurritur sine culpa, et idem est de interdicto. Ad haec vero dici posset irregularitatem illam non esse poenam; interdictum vero nunquam imponi sine culpa alicujus, quamvis comprehendat innocentes propter aliquam unionem quam habent cum delinquente, sicut poena patris peccantis solet redundare in filios innocentes. Sed in hoc non est de nomine contendendum. Fatemur enim (ut dixi cap. praecedenti) poenam in maxima quadam proprietate sumptam includere rationem vindictae, et dicere ordinem ad propriam culpam. Non est tamen necesse ita in praesenti sumi: nam generalius omne incommodum naturae, ex quacumque causa nascatur, includitur sub malo poenae, et specialiter, ac morali modo loquendo, etiam dicitur poena propria omnis afflictio quae fit per modum coactionis ut lex aliqua servetur, et haec potest sine culpa contra Deum imponi, quamvis non sine aliquo defectu vel imperfectione apud homines. Quod ergo hic modus poenae possit sine iniustitia imponi, probatur, quia superior potest cogere ad actum de se bonum, etiamsi in omissione talis actus non sit culpa, quia illud potest expedire ad bonum commune, et nihil habet contra rationem, et contra debitum superioris officium; ergo eadem ratione potest superior onus aliquod, vel

afflictionem ponere propter omissionem illius actus, etiamsi culpa non fuerit apud Deum. Probatur consequentia, quia illa punitio tunc non est, nisi quaedam coactio ut fiat vel non fiat talis actus, quae necessaria est ut timor illius antecedenter etiam cogat ad vitandam similem transgressionem. Et confirmatur; nam interdum potest respublica alia onera imponere ex justa causa, et sine culpa, ut probant exempla supra adducta et alia quae adducit Glossa in cap. 2 de Const. Et ratio est, quia ad bonum regimen reipublicae saepe id necessarium est; ergo ita etiam fieri potest in praesenti, nam causa est sufficiens, seclusa culpa.

6. *Saepe expedire ad pericula animarum vitanda obligare ad poenam, qui obligetur ad culpam: sic in lege humana censetur, quae poenam imponit fugienti de carcere et scindenti ligna in sylva.* — Denique saepe potest expedire ad pericula animarum vitanda hoc tantum modo cogere ad actum alias convenientem communitati. Quia coactio aliqua est utilis, et quod major non fiat, est etiam utile animabus, et pertinet potius ad suavem providentiam quam ad rigorem. Et hoc prudenti consilio fiunt statuta in religionibus, in quibus supponitur virtuale pactum in voto obedientiae et professione inclusum, acceptandi talem poenam, si in hac vel illa regula transgressione quis comprehendatur, ut notavit Anton., 3 part., tit. 16, cap. 1, § ult., circa fin. Quod extendi etiam potest ad quaecumque communitatem, seu rempublicam, quia inter eam et singula membra ejus intercedit, vel saltem supponitur talis conventio ad civilem unionem in uno corpore; illa tamen supposita, ex vi potestatis jurisdictionis, quae est in superiori, sequi potest talis modus imperandi et imponendi talem obligationem, quia per se est justus et utilis communitati, ut declaratum est.

7. *Secunda conclusio.* — Dico secundo: aliquae sunt leges pure poenales, et in conscientia non obligantes, nisi ad poenam, quae ex materia et verbis, aliisque circumstantiis, a legibus poenalibus mixtis discernendae sunt. Prior assertionis pars clara est, eamque videntur supponere auctores allegati in priori assertione, et licet Castro dubitet an dentur tales leges, tamen non videtur cadere in dubium, tum quia, cum possibiles sint, et saepe possint esse aptiores ad regimen subditorum cum minori periculo et gravamine in aliquibus materiis in quibus majus onus necessarium non est, videtur per se credibile saepe ferri hoc modo leges poenales; tum etiam quia in religionibus sunt clara

exempla harum legum, ut supra dixi, et in legibus humanis, pure poenalis censetur illa, quae poenam imponit fugienti de carcere, scindenti ligna in sylva communi, etc.

8. *Pendere ex intentione legislatoris quod lex sit poenalis vel non.* — *Consuetudinem esse interpretem, an lex sit pure poenalis.* — Tota ergo difficultas est in posteriori parte assertionis explicanda, quando, scilicet lex poenalis pura censenda sit. In quo dici communiter solet, hoc pendere ex intentione legislatoris, quod verissimum esse credo, ob rationem factam. Neque hoc pendet ex illa quaestione, an obligatio praecipiti seu legis in conscientia possit esse major vel minor, ex intentione legislatoris. Nam quidquid de hoc sit, stante jam praecipito, nihilominus certum est, pendere ex intentione superioris, praecipere, et similiter duo praecipita aut unum tantum hypotheticum imponere, sicut pendet ex intentione voventis sub poena aliqua, vel utramque per se vovere et expresse aut tacite duo vota emittere, vel unum tantum hypotheticum. Supposita ergo necessitate intentionis, inquirimus quomodo cognoscetur, et unde constabit, intentionem principis fuisse, unum tantum praecipitum hypotheticum imponere. In quo etiam est clarum, maxime posse hoc constare per expressam declarationem ipsius legislatoris, sive haec exprimat in ipsamet lege particulari, sive per aliquam generalem regulam aliquarum constitutionum in eis comprehensam, quae hoc declaret, vel designet verba per quae sola significetur obligatio in conscientia, ut in aliquibus religionibus fit, sive denique de tali intentione constet per traditionem, consuetudinem, seu legem non scriptam. Quamvis enim talis consuetudo non sit universalis in omnibus legibus poenalibus (ut Navar. volebat), potest in aliqua republica seu congregatione introduci, et illa erit optima interpretis cujuscumque legis talis communitatis, nisi per ipsammet legem revocetur, exprimendo ut talis lex obliget, vel habeat vim praecipiti non obstante contraria consuetudine.

9. *Regula generalis.* — Ultra hos vero casus possumus generalem regulam negativam constituere. Quoties per verba legis poenalis non declaratur sufficienter proprium praecipitum obligans ad actum, vel omissionem ejus, praesumendum est esse legem pure poenalem, ita ut in hoc casu procedat opinio Navarri tractata cap. praecedenti. Quia procedit etiam ratio ejus; nam si lex non satis explicat duplicem obligationem, seu praecipitum, benignior pars

est eligenda, cum res sit dubia, et lex non satis explicet rigorem. Censebitur autem lex non satis explicare priorem obligationem conscientiae, quando nec lata fuerit per verbum expresse præceptivum, quod in actum prohibitum, vel imperatum cadat, nec ex circumstantiis, aut materia, vel poena legis colligatur virtuale præceptum, seu intentio sufficiens præcipientis. In priori parte hujus documenti videtur fundata regula, quam generaliter admittit Castro, quoties lex non fertur per verbum imperandi, aut prohibendi, sed per verba conditionem tantum significantia, legem esse pure poenalem. Ut cum lex dicit, si quis inveniatur extrahens triticum ex regno, perdat illud, vel duplum; vel cum dicit, quicumque deprehensus fuerit venans in tali loco, solvat tale quid. Similes enim leges ex vi verborum non inducunt obligationem ad actum, vel omissionem, quia in rigore non præcipiunt.

10. *Limitatur regula Castræ.* — Hæc autem regula indiget limitatione insinuata in posteriori parte nostri documenti. Nam si poena legis intrinsece supponat culpam, lex non est censenda pure poenalis, etiamsi sub illa forma feratur, quia conditio poenæ satis declarat mentem legislatoris, ut quando excommunicatio fertur sub hac forma: Si quis hoc fecerit, sit excommunicatus; vel: Qui hoc dixerit, anathema sit. Nam, licet Navar. dicat has leges esse pure poenales, supponere tamen culpam ex prioribus legibus divinis aut humanis, nihilominus verum non est; tum quia sæpe non supponitur talis obligatio prior, ut quando de novo statuto dicitur: Si quis ingressus fuerit talem locum, maneat excommunicatus; idemque cum proportione est, quando veritas aliqua de novo definitur sub illa forma: Si quis tale vel tale dixerit, anathema sit; tum etiam quia, licet conditio apposita sit de re contra jus naturale, vel divinum, ut si quis percusserit, si quis furatus fuerit, etc., nihilominus ad excommunicationem necessarium est præceptum ecclesiasticum, et contumacia contra illud, ut talis poena incuratur. Quoties ergo leges imponunt hujusmodi poenas, non sunt pure poenales, etiamsi dictis verbis utantur. Idemque censeo, quando poena est gravissima, etiam corporalis, ut si imponatur poena mortis, vel mutilationis, aut alia æquipollens, idque non solum ratione periculi (ut quidam volunt), nam illud sæpe vitari posset; sed ex morali æstimatione talis poenæ. Nam lex censenda est prudens et justa; esset autem intolerabilis, si propter rem quæ culpa caret, poenam mortis

vel mutilationis imponeret. Et ideo diximus in superioribus ex doctrina Augustini, omnia præcepta legis veteris, quæ poenam mortis corporalis imponebant, induxisse obligationem sub mortali. Unde, licet verba non sint expresse præceptiva vel prohibitiva, satis est quod virtute illam contineant, et ex adjuncta poena declaratur qualis sit legislatoris intentio.

11. *Considerandam materiæ gravitatem ad cognoscendam legis obligationem quoad conscientiam, vel tantum ad poenam.* — Objicies, quia satis gravis poena est flagellationis publicæ, quæ imponitur frangenti carcerem, et nihilominus ille non obligatur in conscientia servare illam prohibitionem, nec peccat fugiendo. Respondeo, vel illam poenam respectu talis personæ non censi nimium gravem, vel a republica judicatam esse proportionatam ad coactionem necessariam pro tali prohibitionem, et quasi ad defensionem sui juris, et publicæ justitiæ, et ideo omnia esse prudenter consideranda.

12. Denique, quamvis verba per se spectata, vel gravitas poenæ, non satis ostendant obligationem in conscientia ad legem observandam, consideranda est materia legis; nam si illa fuerit moralis, id est, pertinens directe ad bonos mores reipublicæ, et ad cohibenda vitia, et ad eos fines censeatur necessaria, vel ad pacem ejus, vel ad vitandum magnum incommodum ejus, magna præsumptio est, legem poni sub intentione obligandi in conscientia, etiamsi modus præcipiendi non sit adeo expressus et formalis, nec poena nimium gravis. Ita sumitur ex Victor. et Covar. supra: et ratio est, quia credendum est, legislatorem in his casibus velle obligare modo magis conveniente et necessario reipublicæ; in tali autem materia et occasione, maxime expedit cogere obligando in conscientia; ergo. Quando vero nihil horum intervenit, sed materia est politica, vel non magni momenti aut necessitatis ad bonos mores, et forma præcipiendi est tantum conditionata, et poena non nimium gravis, signum sufficiens est talem legem non obligare in conscientia.

13. Ad primam rationem contrariæ sententiæ, jam responsum est legem poenalem solvi in aliquam conscientiae obligationem solvendi, vel sustinendi poenam, et hoc satis esse ut sit vera lex, etiamsi ad conditionem, sub qua poenam comminatur, in conscientia non obliget, respectu ejus conditionis dicitur pure poenalis, licet respectu ipsius poenæ efficaciam habeat obligandi modo prædicto. Ad secundam

negatur sequela, nimirum, talem legem fore injustam, quia, licet inferat poenam (id est gravamen aliquod, seu malum) sine culpa, non tamen sine causa; vel, licet illud inferat sine culpa morali, non tamen sine culpa civili, seu politica, et hoc sufficit. Unde ad tertiam negatur etiam sequela, quia ratio inferendi majorem vel minorem poenam, non solum esse potest major vel minor culpa, sed etiam major et minor causa, seu necessitas inferendi majorem vel minorem coactionem. Et argumentum deficit plane in regula religiosa, in qua inæquales poenæ inferuntur propter varias transgressiones regularum, quæ ad culpam non obligant. Ad quartum jam declaratum est, cur oporteat dari aliquas leges pure poenales, et quibus signis a mixtis discerni valeant.

CAPUT V.

UTRUM LEX HUMANA POENALIS POSSIT OBLIGARE IN CONSCIENTIA AD ILLAM SOLVENDAM, VEL EXEQUENDAM, SEU OBSERVANDAM ANTE JUDICIS CONDEMNATIONEM ET EXECUTIONEM.

1. *Prima sententia affirmativa, excepta actione quæ intrinsecam malitiam includeret.* — Diximus de obligatione legis poenalis ad actum, vel omissionem prohibitum; nunc superest dicendum de altera parte talis legis, quæ est impositio poenæ: quæ, scilicet obligatio ex illa nascatur, et dicemus prius de possibili, deinde de facto, habetque locum quæstio, tam in lege pure poenali, quam in mixta, eademque proportione in utraque definienda est. Prima igitur sententia docet indistincte legem humanam posse obligare in conscientia transgressorem, ante omnem sententiam ad omnem poenam quantumcumque gravem exequendam, etiamsi actionem ipsius rei requirat, illa tantum actione excepta quæ intrinsecam malitiam includeret, si ab ipsomet delinquente fieret, ut esset, verbi gratia, occidere aut mutilare se ipsum. Hanc opinionem tenere videtur Castro toto lib. 2, de Lege poenali, qui maxime loquitur in particulari de poena confiscationis omnium bonorum. Putat enim obligare in conscientia delinquentem, qui illam ipso facto incurrit, ad tradenda omnia bona sua fisco, etiam ante sententiam declaratoriam. Ex quo exemplo plane sequitur dicta universalis regula, præsertim quoad poenas quæ corporales non sunt, et rationes quibus utitur generaliter procedunt. Sequuntur hanc sententiam magna ex parte Panor., Felin. et alii canonist. in

cap. 1 de Const., et plures sumi possunt ex Tiraq. in lege *Si unquam*, verbo *Revertatur*, n. 291 et sequentibus. Fundamenta hujus sententiæ sunt multa, quæ late refert et solvit Simancas infra citandus.

2. *Non deesse in lege humana potestatem obligandi ad poenam et ejus executionem ante sententiam, cum hoc possit conveniens esse communi bono aliquando.* — Quibus omissis, quia in sequentibus attingentur, duæ partes distinguuntur in hac sententia. Una est indefinita, scilicet, non deesse in lege humana potestatem obligandi ad poenam, et ad poenæ executionem seu observationem ante omnem sententiam, et hoc tanquam verum admittimus; quia nulla in eo potest ostendi repugnantia, et præterea ex dicendis constabit. Altera pars est, hanc potestatem extendi ad omnem poenam cum sola exceptione poenæ includentis malitiam, quia non potest alia cum fundamento excipi. Quod probatur, quia lex humana potest directe præcipere quicquid honestum est, si sit necessarium ad bonum commune reipublicæ: ergo etiam potest id in poenam præcipere dicto modo, quia potest etiam esse necessarium ad commune bonum. Neque obstat acerbitas poenæ, tum quia tale potest esse delictum ut totam illam mereatur, tum etiam quia lex humana potest obligare ad rem etiam difficillimam, si bono communi expediat; tum denique quia judex per sententiam declaratoriam potest ad hoc obligare, ut constat in poena illa de confiscatione bonorum: ergo lex poterit.

3. *Prædictam potestatem non extendi ad omnem poenam excepta poena includente malitiam, cum sint aliæ nimis acerbæ et repugnantes naturæ humane.* — Nihilominus sententiam hanc non probo quoad hanc unicam exceptionem, cum tanta generalitate in cæteris poenis; quia, ultra poenas quas ipse reus licite in se non potest exequi, sunt aliæ ita acerbæ, et tam repugnantes naturæ, ut præter humanam potestatem sit illas dicto modo imponere. Cujus non minimum signum est nullam talem inveniri legem humanam. Nam quod dicitur de confiscante bona, quod ratione illius reus teneatur illis se spoliare, verum non est, tum quia consuetudo oppositum docet et tenet, et nullus vir aut confessor doctus obligat hujusmodi delinquentes ad se spoliandum suis bonis priusquam judicentur; tum etiam, quia in c. *Cum secundum leges*, de Hæret., in 6, declaratum est non licere fisco vel iudicibus usurpare bona hæretici, etiamsi de ejus delicto alias constet, donec per sententiam declaretur: ergo